

POMOCNIK (316) sb m

po- (39), pó- *Strum* (2); *drugie o jasne*.

sg *N* pomocnik (28). ◇ *G* pomocnika (14). ◇ *D* pomocnikowi (2). ◇ *A* pomocnika (16). ◇ *I* pomocniki(e)m (42). ◇ *V* pomocniku (1). ◇ *pl N* pomocnicy (40). ◇ *G* pomocników (50); -ów (7), -(o)w (43). ◇ *D* pomocnikom (11); -óm (4), -(o)m (7). ◇ *A* pomocniki (24), pomocników (2); -ów *StryjKron*; -i : -ów *SarnStat* (1:1); ~ -ów (1), -(o)w (1). ◇ *I* pomocniki (71), pomocnikami (5); -ami *CzechRozm* (2); -i : -ami *WujNT* (4:2), *SarnStat* (4:1). ◇ *L* pomocnikach (9), pomocnik(o)ch (1) *RejPos*; ~ -ach (5), -ách (4); -ach *GroicPorz*, *WujNT* -ách *KrowObr* (2); -ach : -ách *SarnStat* (3:2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde także XVIII w*.

*Ten, kto pomaga; adiutor Mymer*¹, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Calep*, *Cn*; *auxiliator Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Cn*; *advocatus Mymer*¹; *opifer Calep*; *adminiculator*, *adscriptor*, *adstipulator*, *opitulator*, *ops Cn* (316) : *Aduocatus*. *Reiftender*. *Pomocnik*. *Mymer*¹ 11v; *Largus opera sua*, *Wierny á życzliwy pomocnik*. *Mącz* 184c; *Calep* [735]a.

a. *Współdziałający, współpracownik, współtowarzysz; administer Mącz*, *Modrz*, *Calep*; *cooperator Vulg*, *PolAnt*, *Cn*; *minister Mącz*, *Vulg*; *socius Mącz*, *Cn*; *particeps Mącz*; *coadiutor*, *complex JanStat*; *acesor*, *optio*, *secundanus*, *secundarius Cn* (264) : Ci ktorzy fą nam nierowni/ Pomocnicy fą niepewni *BierEz* O4; *Mymer*¹ 33v; *ZapWar* 1532 nr 2579, 1537 nr 2563, 1550 nr 2674; *LibMal* 1543/74; *RejKup* Rv; *Abowim biskupom fámym należy pomocniki foby nie tylko ftáwić/ ále y obiráć KromRozm III Kv*; *A pomocnicy máią być rozumiani / ktorzy fye ná mężoboyftwo iednoftáyną rádá á pomocą fpiknęli y ziednoczyli*. *GroicPorz* 1l3, e3v, z, oo2; *KrowObr* 213; *pozwány ma być karan winą/ á to od kázdego pomocniká fobie rownego trzemá grzywnomá UstPraw* H3v, H3v [2 r.]; *Goski kt*; *Mącz* 398a [2 r.]; *RejAp* 86; *Zle być człowiekowi fámemu/ ftworzmy mu pomocniká podobnego k niemu [Vulg Gen 2/18]*. *RejPos* 149v; *BudBib Is* 63/5; *Y weźmierz wagę równo z wodą/ [...] każełz onym pómocnikom ktorzy będą Synwagę trzymać zátknąć Nożem*. *Strum* B3v, C2v; *CzechRozm* 181; *kiedy Lew mężny pfá przemogł iednego/ Wnetże miał [ten pies] pomocniká tám zaráz z drugiego [psa]*. *PaprPan* Hh2; *Dał nam was włyftki Pan Bog zá pomocniki KarnNap* A2; *MWilKHist* G4; *Calep* 24b, 25a, 134a; *Tákze pomocnicy, ktorzy právem zwycięzonému pomagáią, máią bydz ku wywołaniu pozwáni*. *SarnStat* 832, 581 [5 r.], 583, 752, 823 [3 r.], 824 [2 r.], 832, 1173; [ták ma fkázác przeciwko pomocnikom/ iáko y przeciwko principálowi *SzczerbSpecSax* 156; *A pomocnikámi [łupieżce] fą ci ktorzy pomagáią pełnić żądzą drugiego *SzczerbSpecSax* 156 (Linde)]*.

pomocnik czego [= do czego] (9): *LibMal* 1543/72v, 1553/178; *A gdy poprzyfięze [ośmnaście świadków]/ tedy gwałtownik gárdło tráci/ á pomocnicy takiego gwałtu wedle dawnego práwá máią być fądzeni UstPraw* Bv; *Socius flagitiorum et rapinarum*, *Pomocnik łotrowftwá y drapieftwá*. *Mącz* 398a, 398a; *A pomocnicy vbičia y ránienia fzlácheckiego/ iefliby fie także świadkámi nie wfprowadliwili áktorowi/ tedy dziefięć grzywien winy pieniężnéy ftronie obráżonéy ma kázdy pláćić*. *SarnStat* 1173, 583, 1172 [2 r.].

pomocnik czego [= w czym] (3): *BudNT* 2.Cor 1/23; [*Wilibrordus*] *profił pilnie Bonifacyufzá/ áby iego mieyfce zásiadł á ftárości iego pomocnikiem y potomkiem ná Biskupftwo zoftał*. *SkarŻyw* 517; *WujNT* 2.Cor 1/24[23].

pomocnik do kogo, do czego (4): Tákžec równie podłzczuwáč/ co rádzi do złego/ Godzyenby s tym trębáčzem/ też powrozá tego. Boby fie wiele czáfem/ złego rozwodziło/ Kiedyby pomocników/ do tego nie było. *RejZwierz* 117; *CzechRozm* 10v; *SkarŻyw* 490; *WujNT* 583 marg.

pomocnik u kogo (1): ktory [Tytus] ieft moim towárzyfzem y pomocnikiem v was *WujNT* 2.Cor 8/23.

pomocnik komu (11): Będzielić kto pomocnikiem/ Muśiż mu być niewolnikiem. *BierEz* Ov; Iakom ya nyebyl pomocnykiem slychethnemv stanyślawovy Brathv swemv gdy był [lege: bił] slychethnego yadrzeya schyna ambroschego *ZapWar* 1538 nr 2578, 1534 nr 2444, 1542 nr 2588, 2589, 2590; To czyn innemu czo fie tobie podoba łamemu, ieftliże dobrze czynić będziefz, łam łobie pomocnikiem będziefz. *BielŻyw* 51; *LibMal* 1553/178; *RejPosRozpr* c3; *SkarŻyw* 490. Cf *pomocnik komu przeciw komu*.

pomocnik komu przeciw komu (1): [mówi Aleksander] tedi mi fie wefnie takowy vkazał [Bóg Izraelski] á rzekł, że mi chce pomocnikiem być przeciw krolowi Perłkiem *BielŻyw* 156.

pomocnik ku czemu (12): yakom ya nyebyl pomocnykem kv zabyczyv slachethnego Ivрка praczskyego. *ZapWar* 1531 nr 2391, 1531 nr 2391, 2592 [2 r.], 2593 [2 r.], 1542 nr 2588, 2589, 2590; *BielŻyw* 41; P Omocnicy ku Mężoboyftwu/ takim karánim máią być karáni/ iáko y główny Mężoboycá. *GroicPorz* ll3; Iuż więc y ten pan Warchoł łacno pomocniká/ Ku onym fwym niecnotam/ będzie miał nędzniká. *RejWiz* 173v.

pomocnik na co (4): *ZapWar* 1534 nr 2444; O Pomocnikách ná mężoboyftwo. *GroicPorz* oo4v; A Rupert święty iácháwłzy do oyczyzny łwey/ dwánaście łobie pomocników káplánow ná náwrocenie oftátká ludu/ w Bawárfkiey ziemi przywiódł *SkarŻyw* 231, 242.

pomocnik w czym (7): *LibMal* 1553/177; przy Papieżu ieft zupełna moc nád kościołem Páńłkim: inłzy Biłkupi tylko łą pomocnicy iego w tym wrzędzie. *WujJud* 86, 142; Hypodidasculus – Pomocnik w nauce, podmiłtrzi. *Calep* 495a; Pozdrawia was Aryłtárchus [...] y Iefus ktorego zowá Iuftem: ktorzy łą z obrzezánia. Ci łami łą pomocnicy moi [tj. św. Pawła] w kroleftwie Bożym [tj. w działaniu dla królestwa bożego] *WujNT* Col 4/11, 1.Thess 3/2, s. 692.

pomocnik czyj [w tym: pron poss (49), G pron i sb (26), ai (6)] (81): *MetrKor* 34/288 [7 r.], 288v [2 r.], 37/1 [3 r.], 1v [3 r.], 2 [3 r.]; yakom ya spomocznykj swemy nyezabil robothnego Mykolaya korgala *ZapWar* 1535 nr 2445, 1536 nr 2492, [1549] nr 2649, 1550 nr 2682; Bayterek y fynnimy łwimy pomocnyky Spułtołchily włłzy y lyvdzi pobrały w zyemy ye⁸⁰ K.m. *LibLeg* 11/102v, 11/19v, 98v, 100v, 101, 156; *LibMal* 1543/72 [2 r.], 1553/177 [2 r.], 179; Ciefle/ Murárze/ y inni Rzemiełnicy/ álbo ich pomocnicy/ iełliby kogo zrucenim ná doł iákiey mátereye obrázili álbo zábili/ nie winni łą mężoboyftwá áni obráženia *GroicPorz* mm2v; *KrowObr* 21v; *RejWiz* 161; *Leop Philipp* 2/25, 4/3; *UstPraw* H3v; pomagay tym ktore w Ewánieliey łpołu ze mną walczyły/ z Klementem też y z innymi pomocniki moimi *BibRadz Philipp* 4/3; Ten [Lucynus papież] fie z Rzymiány powádzil o zwirzchność mieyłká/ dla czego Senat Rzymłki rzucili fie ná iego pomocniki [= kardynałów]/ oczy im połupili y drugie powiešili *BielKron* 182, 35v; *WujJud* 86; *WujJudConf* 223v; *CzechRozm* 36, 190v; *KarnNap* A2; Maurus młodziuchny miłtrzá łwego pomocnikiem zołtał *SkarŻyw* 250; Tymotheuř wierny pomocnik y vczeń Páwła ś. *CzechEp* 64; *NiemObr* 38, 39, 41; A

gdy pánnę do ślubu wiedźiono/ dawfzy znák pomocníkóm fwym/ rzućił fye łam naprzód do niéy. *KochWz* 138; Márek/ Arifártarchus/ Demás y Lukáfz pomocnicy moi. *WujNT Phil* 24, s. 211 *marg*, 212, *Rom* 16/3, 9, 21 (16); O zgwałceniú domu y w nim rániéniu: o męzobóyftwie y o pomocnikach tákowégo gwałtowniká. *SarnStat* 505, 120, 439, 545, 833, 897, 1169, 1098; [*SzczerbSpecSax* 156]. Cf »pomocnik boży«.

W *połączeniach szeregowych* (18): Ia Stanisław Ian pyotr dworzanye krolya yego myłołczy sluzebnyky [*lege*: z słuźebniki] z thowarźyźmy a pomocnyky nałzyny [...] odpowiadamy *MetrKor* 34/288, 34/288 [4 r.], 288v, 37/1 [2 r.], 1v [2 r.], 2 [2 r.]; tedyć tym obyźzaiem Kryftus niepotrzebuie/ innego kápłaná/ pomocnika/ y żadnego innego offiárownika/ ná mieyfcu fwoim? *KrowObr* 181v; *Leop Philipp* 2/25; *Mącz* 222c; Iź łam ieden/ tákim ieft Bogiem: ktory towarźyźá/ pomocniká/ y porádniká/ áni ma/ áni potrzebuie *CzechRozm* 3v, 10v, 249v.

W *charakterystycznych połączeniach*: pomocnik cieśli, gwałtownika, mistrza, murarza, papieża, pomocnika (6), rzemieślnika, słuźebnika (6), towarzysza (6); pomocnik drapiestwa, gwałtu, łotrostwa, męzobojstwa (2), rozboju, ubicia i ranienia, uczynku, ważnej sprawy, zabicia, złych rzeczy; pomocnik płochóci, radości, starości, wesela; pomocnik do faraona, do zbawienia; pomocnik ku męzobojstwu, ku niecnotam, ku zabiciu (8); pomocnik przeciw krolowi; pomocnik na męzobojstwo, na nawrocenie ludu, na wychowanie, na zabicie; pomocnik w krolestwie bożym, w nauce, w przepowiadaniu ewanjelij, w rozboju; pomocnika mieć (5), obierać, potrzebować (4), przywieść, stawić, stworzyć, szukać (2), nie zalecić, nie zastąpić (3), nie zbraniać się (2); pomocnikiem być (35), czynić, zostać; z pomocnikiem najść (2), pobić, (po)brać (2), poranić, pracować, spustoszyć, walczyć, wziąć, zabić; pomocnik niepewny, podobny, (sobie) (nie)rowny (8), wierny.

Wyrażenia: »pomocnik boży« = *cooperator Dei PolAnt*; *adiutor Dei Vulg* (4): *Leop* 2.*Cor* 6/1; Abowiem ieftełmy pomocniki Bożymi/ rolą Bożą/ y budowaniem Bożym iefteście. *BibRadz* 1.*Cor* 3/9; Práwi Páłterze łą pomocnicy Boży. *WujNT* Aaaaaa3v, 1.*Cor* 3/9.

»pomocnik w Chrystusie Jezusie« = *adiutor in Christo Jesu Vulg* (2): Pozdrowćie Vrbaná pomocniká náłze⁸⁰ w Chriftuśie Iefuśie/ y Stáchiná mnie miłego. *WujNT Rom* 16/9, *Rom* 16/3.

Szeregi: »brat i pomocnik« (2): Wfzákžem rozumiał zá potrzebną/ połłác do was Epáphrodytá brátá y pomocniká y społ zemną boiuiącego á wálžego/ Apoštołá *WujNT Philipp* 2/25, 1.*Thes* 3/2. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»komplices, (a(l)bo) pomocnicy« (3): Komplices záśię ábo pomocnicy niech trzymáią ftarádawny zwyczaj práwny/ obrony fwéy y karánia. *SarnStat* 932 [*idem*] 506, 545.

»namiestnik a pomocnik« (1): Przetoż mu [*miejskiemu biskupowi*] byli przydáni iáko namiestnicy á pomocnicy/ kthorzy ná łobie nośili vrząd Biłkupi w powiecie onym. *RejPosRozpr* c3v.

»(nie) prokurator, (abo, ani) pomocnik« [*szyk* 4:2] (6): biegamy á tułamy łie po łwiatu/ łzukáiąc pomocnikow/ łzukáiąc prokuratorow/ y ná niebie y ná ziemi. *RejPos* 132v, 132v, 133 [2 r.], 134, 144v.

[»tak pomocnik jako i pryncypał«: Iefłliby łie kto łkárzył o gwałtowne wydárćie czegokolwiek/ [...] ták ma łkázác przeciwko pomocnikom [*łupieżce*]/ iáko y przeciwko principáłowi *SzczerbSpecSax* 156 (*Linde*).]

»przyjaciel i pomocnik« (1): té wżyftkié ołoby z przyiacióły pomocniki ich/ od których [napastnicy] łą pogromieni/ [...] od wżelákich práwnych impeticy/ [...] wolné czyniemy. *SarnStat* 439.

»rajca a pomocnik« (1): [okrutnik] począł Zenona dręczyć aby mu powiedział, ktoreby kthemu raycze á pomocniki miał *BielŻyw* 41. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(ani, nie tylko) sługa (a. słuźebnik), (i, ani, ale i) pomocnik« [szyk 3:1] (4): then zaklath scziągasia na wsytky pomocnyky sluzebnyky przerzeczonego pana voyevodi podolskiego *ZapWar 1536 nr 2492; Mącz 222b; Wielka zacność duchownych páłterzow y káznodzieiow: że nie tylko łą sładzy Chriřtufowi, ále y pomocnicy do zbáwienia ludzkiego. WujNT 583 marg; SarnStat 120. [Ponadto w połączeniach szeregowych 13 r.]*

»pomocnik i społrobotnik« (2): Bo ácz łam Bog ieřt Pánem/ dawcą y řprawcą wiáry: wżákże y páłterze łą pomocnicy y řpoł robotnicy iego. *WujNT 626, 692.*

»pomocnik i tłumacz« (1): [Mojżesz mówił] iako ołobne pofelřtvo miał [Bóg]/ do niego/ áby mu był pomocnikiem y tłumáczem do Pháraoná *SkarŻyw 490.*

»towarzysz i pomocnik« [szyk 3:1] (4): Powyedzyall yřch then Garbarzř řnym pogimani bill mv thowarziřchem y pomocnykyem rozboyu nad Michale^m zidem vczynony *LibMal 1553/178; [Piotr i Paweł czasem] miłym řwym towarziřzom y pomocnikom pomoc y vřlůżyć w ich potrzebách nie mogli CzechRozm 190v; WujNT 2.Cor 8/23, Zzzzz. [Ponadto w połączeniach szeregowych 14 r.]*

»uczesnik a pomocnik« (1): Proprie in re feria et laboriosa cum aliquo particeps, Vczefnik á pomocnik nieyákicy wazney řpráwy. *Mącz 398a.*

»urzędnik i pomocnik« (1): Dopiero zátym [żeglarzem] łą rozmáici wrzędnicy y pomocnicy/ ktorzy żagle/ wiořłá/ kotwie/ y inřze nacźnyia zákłádáią. *PowodPr 2. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*

»pomocnik abo wikaryj« (1): Ale dáleko inákřzy y roznieyřzy vrząd ořtátnich tych złych wiekow pomocnikow ábo Wikáriow w dworzech Bifkupiech y w Fárech być wiemy y z żálořcią niemáłą widzimy. *RejPosRozpr c3v.*

Przen (6) :

pomocnik czego (1): Przyřtępuie do tego złego wielka wiela ludźi złořć y niepráwořć/ ktorzi álbo pobudzáią á rořzczą drugich niezgody/ y łámi przez řię/ y przez inřze płochořci řwey pomocniki: álbo pobudzone mogáć vřámowáć/ niechcą. *ModrzBaz 66v.*

pomocnik do czego (2): mařz nie ledá pomocniki do tego [do złego]/ to ieřt/ Czártá řprzeřwinká řwego/ Swiáth obłudny z márnemi rořkofzámami iego/ teź ono řwoie Ciáło ták řwowlne *RejPos 180. Cf Iron.*

pomocnik k czemu (1): řiřny to pomocnik/ k dobremu baczeniu/ Gdy kto oczom co widzyeć/ da ku przyrodzeniu. *RejZwierc 79v.*

pomocnik czyj [pron poss] (2): *RejPos 167; A teź thám pewnie nigdy fortuná we drzwi nie záołáće y s pomocniki řwemi/ bo wie pewnie iź niema po co RejZwierc 135v.*

Iron. [do czego] (1): wierz mi iź y ten przypadek [opilřtvo i obźarřtvo] ieřt nie ledá pomocnik tákże do vkrocenia tego wdzięcznego źywotá nářzego. *RejZwierc 158.*

α. *Sprzymierzeniec; sektator Modrz (49)* : *RejPs* 140; Wfpomniáło Ieruzálem ná dni vtrápienia fwego/ [...] kthore miáło ftárádawná/ gdy padał lud iego w ręce nieprzyaciélfkie/ á niebyło pomocniká. *Leop Thren* 1/7; *BudBib Dan* 11/45; *ModrzBaz* 27; Téż wzyfscy pomocnicy y którzy do nas przyftáli/ którzy z miłości ku nam y Królestwu Polfkiému y poddáných náfzych odpowiedzieli Miŝtrzowi y Zakonowi/ [...] máią byđz wyfwbodzeni *SarnStat* 1074 [*idem*] 1113; [*Leszek Czarny*] Kŝiężę Konradá przeŝladowcę fwego, Y z pomocniki krolá Węgierskiego Pogromił *KlonKr* D3v.

pomocnik czego (2): My tedy kthore mienićie być pomocniki páńftwá wáfze⁸⁰/ wielmożności wáfzey pokornie profimy/ ábyfcie nas wáfze flugi wiernie wfpomogli. *HistAl* C7; *KrowObr* 33.

pomocnik komu, czemu (2): Papiestwu Rzymfkiego koŝcioła/ y Regułom Świętych Oycow/ pomocnikiem będę [!]/ ku obronieniu y otrzymaniu/ ile námię należy *KrowObr* 127v; *BielKron* 385v.

pomocnik ku czemu (2): [*cesarz Otto obiecuje Janowi papięzowi*] A komukolwiek Pánowanie Włofkie porutzę/ każę mu pierwey przyfiąc/ áby był twoim pomocnikiem/ ku obronieniu ziemie ŝwiętego Piotrá *KrowObr* 32v, 127v.

pomocnik przeciw komu (1): [*mówi Aleksander do Daryjusza*:] przeciw wlfzem nieprzyacielom twoim pomocnikiem będę *BielŻyw* 153.

pomocnik na co (1): Y té wáfzá Kró: M. małz pomocniki ná tę woynę życzliwe łobie *OrzJan* 128.

pomocnik w czym (2): *Leop Dan* 10/21; [*tatarski carz*] był wielkim przyaciélem Witułtowi/ y pomocnikiem w káżdej potrzebie *BielKron* 385v.

pomocnik czyj [w tym: G pron i sb (12), pron poss (6)] (18): czyni modlitwę ku Pánu Bogu/ áby ftłumił Saulá y z iego pomocniki. *LubPs* O4; *KrowObr* 32v; á żaden nie iełth pomocnikiem moim w tych wlfyfłkich rzeczach/ iedno Michał Kxiáże wáfle. *Leop Dan* 10/21, *Ez* 32/21; Y dowiedzą fie żem ia iełt Pan gdy zápalę ogień w Egipcćie/ y gdy będą potárći wzyfscy pomocnicy iego. *BibRadz Ez* 30/8, 1.*Par* 12/18, 1.*Mach* 7/7; Borzywoy też y Wacłław pomocnik iego záfię byli od Cefárzá poimáni przez przenáięćie Władziłławá. *BielKron* 325, 192v, 226v, 228v, 231, 246; Do tych krol Agamenon mowił słowy temi. „Słuchajcie mie, Trojanie z pomocniki swemi! Zwycięstwo Menelaus odniosł jako (sami) Widzicie [...]” *KochMon* 35; *BudBib Ez* 30/8, 1.*Mach* 7/7; *WujNT* 34; W tym Loktek przyŝzedł, y Kráková dobył, Zdrádné Miełczány wyŝćinał y pozbył. Wziął znowu Henryk, y Loktká z niego Wygnał, y fkaráł pomocniki iego. *KlonKr* D4; [*FalcSpr* 350v].

W połączeniu szeregowym (1): Ktory [*papież rzymski*] niepobożnie tą przyfięgá Cefárzá łobie zołdował/ niewolnikiem/ pomocnikiem/ y obrońcą/ pánowania/ pychy/ y bogactw ŝwoich vtzynył. *KrowObr* 33.

W charakterystycznych połączeniach: pomocnik panowania, państwa, pychy i bogactw; pomocnik papiestwu, regułom ŝwiętych ojców; pomocnik ku obronieniu (ziemi ŝwiętej, papiestwa) (2); pomocnik przeciw nieprzyjacielowi; pomocnik na wojnę; pomocnik w káżdej potrzebie; być pomocnikiem (3); mie(wa)ć pomocnika (2); pomocniki topić, zgromadzać, z pomocniki pogromić, skarác, zŝtąpić.

Szeregi: [»pomocnik abo bunt«: Przed ŝwitaniem to ŝcrutinium czynili/ wáfákoż y w mieŝćie mieli iuż pomocniki/ ábo bunti ŝwe ktoremi poŝpolftwo przeciwko Pánu wzburzyli *FalcSpr* 350v.]

»przyjaciel i pomocnik« (2): Tego czáfu Lech Zácháryałz Kŝiężę ŝłowáńfkie [...] zábit [...] wielki przyjaciel Skánderbegow y pomocnik *BielKron* 246, 385v.

αα. *Żołnierz posiłkowy; concertator, symmachus Mącz (18)* : Symmachus, concertator, auxiliator, Pomocnik/ łprzifiężnik/ Pomagający komu przeciw komu walczyć. *Mącz* 436c; Auxiliares zową pomocniki/ ktorzy po łtronách wołfká łtoią w łwoiey łpráwie ku pomocy gotowi kiedy rołkážą/ ty włzyłtki zá pieniádze náymowano *BielSpr* 10v; lepiej iełt wołfko mniełsze mieć w miełfcu dobrym á pomocniki połtronne mieć dołtáteczne *BielSpr* 18; [jełśli nieprzyjaciel ma poczet ludzi równy z twoim] kte^{mu} mieć trzebá pomocnikow dołtátek ktore zowiemy połileczne wffy ná łkrzydlech y ná włzyłtki łtrony *BielSpr* 20, 11, 21 [2 r.], 40v [2 r.], 41, 71 [2 r.].

pomocnik czyj [pron poss] (2): Gdy łpráwiłz wołfko ná czterzy gráni/ rułz obie łkrzydłe łtwoie iezdne/ á choćia y piełzy/ przeciw nieprzyjacielowi s pomocniki łwemi *BielSpr* 21v; *StryjKron* 260.

W przeciwstawieniu: »głowne wojsko ... pomocniki« (1): Mogą też być [pieszy] ná dwolie rozdzieleni iáko y iezdni ná Legią/ to iełt głowne wołfko/ y ná pomocniki co zową Auxiliares *BielSpr* 11.

Wyrażenie: »wojenny pomocnik« (2): O woiennych pomocnikách. *SarnStat* 1074 marg, 1113 marg.

Szeregi: »pomocnik i przydaniec« (1): *Legia* máła: miewałá ludu w głownym wołfku ołm tyłiąc. *Legia* wielka dziełięć tyłiąc krom pomocnikow y przydańcow. *BielSpr* 10v.

»towarzysz wojny i pomocnik« (1): łámifz Połowcowie zdraycy/ [...] towarzyłzow woyny y pomocnikow łwoich iezdnych z koni/ piełzych z łzat łupiąc zábijáli/ drugich w Rzekách topili. *StryjKron* 260.

β. *Zwolennik, współwyznawca [w tym: czyj (10): pron poss (5), G pron (5)] (12)* : biłkupá Antyocenífkiego Mácháryufá s łtolcá zrzuceno y wygnano z iego pomocniki iáko odłzczepieńce *BielKron* 166v, 224v; A ták onći łho Mons niełłáchetny wpađł on Montanus Kácerz y s pomocniki łwemi/ z onymi Mánicheufzmi/ z onymi Wáłentiniány/ y z inymi ktorzy wpađli z ogniem fáłłzywych náuk łwoich *RejAp* 74; O bełpiecznieć teraz może Páńłthwo Rzymłkie mowić fiedzę iáko krolowa/ [...] bo ma wiele pomocnikow zá łobą. *RejAp* 150v, 150v; Bo iákołię był Grecki kołóciół zniektoremi łwemi pomocniki/ od połłufzeńłtwá łtolice Apołłolłkiey oderwał: tákłię bárzo Grekowie Łáćinniki brzydzic poczęli *SkarJedn* 260; *CzechEp* 17, 205; *NiemObr* 129; *SarnStat* 219.

pomocnik czego (1): My tedy tákowe powinniłmy przyimowác: ábyłmy byli pomocnikámi prawdy (marg) prawdzie. (–). *WujNT* 3.Ioann 8.

pomocnik czemu (1): *WujNT* 3.Ioann 8 cf *pomocnik czego*.

Szereg: »pomocnik a towarzysz« (1): A gdy iuż Duch łwięty łzyroko opifác rołkázal wpadek złołnikow [o upadku Babilonu łj. Rzymu]/ y záłość pomocnikow á towarzyłzow ich/ tu iuż dáley opowieda rádość łwiętych/ gdy widzą łpráwiedliwe łądy Páńłkie. *RejAp* 153.

γ. *Człowiek jako narzędzie w ręku szatana [w tym czyj (13): pron poss (12), G sb (1)] (15)* : Coż my tedy niebożátká s łim wćzynić chcemy/ widzác tákie łrogie okrucieńłtwá czártá y włzyłtkich pomocnikow iego/ iáko łie łrodze oborzyli w łych dziełiełycznych czáłiech ná ten łwięty kołóciół Boży. *LubPs* A4v; *RejAp* BB2, CC4v, 101v, 163v; Czárt záłię łprzećiwnik narodu ludzkiego y s łthymi pomocniki łwemi/ ktorzych on tu iáko kákolu náłiał ná zyemi/ burzy á rozmnáża miedzy łym łwiętyym Páńłkim náłieniem miáłto pokoiu rołterk *RejPos* 54; Woła ná cię czárt ze włzyłtkimi pomocniki łwemi/ łtháwiáiąc dziwne łidłá ná cię/ wkázuiąćci rozmáite rołkolzy łwiátá tego *RejPos* 68v, 52v, 318; [Chryłtus] ćierpi Antychriłtowi łprzećiwnikowi łwoiemu/ że go záraz y z iego włzyłtkimi

pomocnikami nie wyglądzi. *CzechRozm* 183v, A7, 255; *WujNT* 867; Iż [bestyja] miała zstępici ną swiat/ by Bogá bluźniá/ Tákże y swięté iego/ á z nimi walczyłá. Niechże tu nas w téy mierze nie ma pomocniki *SiebRozmysl* Bv.

Szereg: »przesłaniec i pomocnik« (1): Widziłz tedy że Pan Chrifus w kościele swoim tę pozwierzchnią ofiarę chce mieć/ aż do Antichriftá/ który iá kázić ma przed ładnym dniem/ wedle Proroctwá Dánielowego: ktorego Antychriftá prześláncy y pomocnicy wy iefteście. *WujJud* 238.

b. *Ten, kto otacza opieką, patron, obrońca, dobrodziej; protector PolAnt; advocatus, defensor, patronus Calag; fautor Calep; suffragator Cn* (49) : A miedzy wślemi námożnieyśfemi pomocniki ácz by przy mnie stali iego [Boga] obroná v mnie ná befpiecznieyśfa ief *RejPs* 173, 257v *marg.*

pomocnik czyj [pron poss] (3): *RejAp* 55v; Iehowá (ieft) zemną miedzy pomocniki moimi *BudBib Ps* 117/7; Fautor – Mnie ziczliwy, moy pomocnik dobrodziei. *Calep* 411a.

W tłumaczeniu hebrajskiego imienia Ezdrasz (1): Ezdras y Neemiás/ to ief pomocnik y poćieśfyćiel [!] od Páná/ w iedne sie kxięgi złożyli *Leop* *B4v.

W połączeniach szeregowych (6): *RejAp* 55v; odstąpiwłzy od niego [Boga]/ záplotłes serce swoie w rozmaite rády á w rozmaite nádzyeie Bogow inych/ pomocnikow inych/ á pátronow inych *RejPos* 180v, 180v, 240; Beyftand bedúrffen. Potrzebowác Pátroná/ obrońce/ pomocnika. Indigere patrono. *Calag* 88a, 87b.

Zwrot: »za pomocnika mieć [do czego]« (1): Trzeći [Apollo] pásterki/ od Cereri syn/ tego też pásterze zá iednego pomocniká mieli do bydłá *BielKron* 23.

Szereg: »patron albo pomocnik« (1): Turcy/ Zydowie/ y ini pogáni/ y ci wśyfcy ktorzy sobie inych pátronow álbo pomocnikow szukáią oprócz tego Báránka ná zyemi y ná niebie/ iuz trudno máią mieć Oycá thego Syná y znák iego/ gdy thu óń máło dbáią. *RejAp* 118. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

a. *O Bogu* (21) : *SeklKat* D4; Krzyczác k tobie Pánu Bogu swemu/ pomocnikowi práwemu/ był przespieczn Prorok swięty [Dawid]/ miedzy frogimi żwierzęty. *ArtKanc* I18v.

pomocnik czego (1): *LatHar* 236 *cf* »miłośnik i pomocnik«.

pomocnik komu (6): A tak me serce prawie zwie Is sie dali Bog smiłuye. Moy Pan nademną nedznikiem A bedzie mi pomocnikiem. *RejKup* O; *BibRadz Hebr* 13/6; *RejPos* 181; pomocnikiem byłes mi/ nie ostawiaj mię/ áni mię opuśczay Boże zdrowia mego. *BudBib Ps* 26/9; *WujNT Hebr* 13/6. *Cf* »mieć pomocnika sobie«.

pomocnik czyj [pron poss] (8): *LubPs* D4v; *Leop* 2.Par 32/8, *Is* 17/10; *BibRadz Eccli* 51/2; Bog oycá twoiego będzie pomocnik twoy *BielKron* 18v; Chwalćie zemną z wefelem wśyfcy ludzie/ Bogá pomocniká nászego *LatHar* 230, 179, 618.

W połączeniu szeregowym (1): pan wiernemu ief prawdziwy Obrońcá/ Wybáwiciel/ Pomocnik/ Rátunk/ Zászczyczenie/ Zbáwienie/ Grunth/ Możny Bog *LubPs* D4v *marg.*

W charakterystycznych połączeniach: *pomocnik łaskawy, miłośniwy, mocny, pewny, prawdziwy, prawy, przedziwny, sprawiedliwy; pomocnika chwalić, opuścić.*

Zwroty: »[kogo] sobie brać za pomocnika« (1): Gdyż ia nigdy ná niebie ni ná ziemi tobie [Boże]/ Nie wierzę być rownego przeto cię dziś sobie. Biorę zá pomocniká *CzahTr* C3.

»mieć [z kogo] pomocnika« [szyk zmienny] (2): Przytępiłeś miecz iego [pomazańca]/ á w swoiéy potrzebie Niemiał obrońce/ áni pomocniká z ciebie [Boże] [et non auxiliatus ei in bello Vulg Ps 88/44]. KochPs 134; SkarŻyw 56.

»mieć pomocnika sobie« (1): Pan mu [nędznemu człowiekowi] z miłofierdzya swoiego poda onę łczzodrobliwá á miłofierná rękę swoię/ á powtác mu dopomoże z onego nędznego vpadku iego: iż iuż widzą iż máią mieć towarzyszá á pomocniká łobie RejPos 165v.

Szeregi: »miłośnik i pomocnik« (1): STáwiłem się dziś oczom łpániálego Máieřtatu twego/ [...] o przedziwny duřz ludzkich miłośniku/ y pomocniku/ Pánie IEzu Chryřte. LatHar 236.

»(ani, i) pomocnik i (nie) obrońca« [szyk 2:1] (3): Abowiemes ty był y pomocnikiem y obrońcá moim [quoniam protector et adiutor factus es mihi] á zachowałeś od zginienia ciáło moie. BibRadz Eccli 51/2; KochPs 134; LatHar 618. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»towarzysz a pomocnik« (1): RejPos 165v cf »mieć pomocnika sobie«.

»pomocnik i wybawiciel« [szyk 1:1] (2): LubPs D4v; Tyś ieřt pomocnikiem moim/ y wybáwicielem moim [Adiutor meus et liberator meus es Tu Vulg Ps 69/6]: Pánie/ rátkunku nie odkłáday. LatHar 179. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

β. O świętych (15) : Bo nařtało temi rázy Iż wiářtzy [lege: w więřszej] wadze obrazy Albo jniřy pomocnijczy Czo jem duphaiá nędznjczy Niřz Bog żywy niełkončony RejKup o6v, i6v, V, V v, z7v; KrowObr 175v, 193, Ss3v; RejWiz 52; Ták teř świętych ten wzywác nie moře/ [...] ktory [...] nie wierzy że łá świętymi: áni nádzieie w nich nie ma iáko w pomocnikách WujNT 559.

pomocnik czego (1): SkarŻyw 208 cf W połączeniu szeregowym.

pomocnik do kogo (1): WujNT 559 cf »przyczyńca i pomocnik«.

pomocnik u kogo (1): SMyluyřya myli panye nad duřfamy ktore ołobnich vcyebye nyemayá pomocnykow BierRaj 20v.

pomocnik czyj [pron poss] (2): Mow ty przetię czo wpamieczy Mař/ albo ktorzy teř řwieczy. Za zdrowyác tu pomagaly Bo to kazdy zawzdy chwaly. Iż miewa řwe pomocniki. RejKup i4v; WujNT 559.

W połączeniu szeregowym (1): O święty zborze/ y roto pořwięcona/ vřcže niewzyciężony [o 40 męczennikach]. Wyřcie pořpolicí łá rodzáiu ludzkiego řtroře/ towarzyszy prac nářznych/ przewyborni prozb y řáđania nářzego łpolni pomocnicy/ pořłowie do Boga przemořni. SkarŻyw 208.

Szeregi: »pomocnik i pořrednik« (1): Kryřtułowi łámemu tę chwałę muřimy oddáwác weń wierzyć/ y ná nim łámym przetáwác inřze pomocniki y pořredniki opuřciwřzy. WujJudConf 72.

»przyczyńca i pomocnik« (1): Bo tu Apořtoł mowi nie o tym wzywaniu/ ktorym wzywamy ludzi świętych/ iáko przyczyńcow/ y pomocnikow nářznych do Pána Boga: ále o wzywaniu onym/ ktorym łámego Boga wzywamy/ iáko zbáwicielá. WujNT 559.

Synonimy: pomagacz, porucznik; **a.** brat, spořrobotnik, towarzysz, uczeřnik; **α.** buntnik, przyjaciel; **αα.** posilnik, przydaniec, towarzysz; **β.** zwolennik; **b.** obrońca, opiekun, patron, wspomozyciel; **β.** pořrednik.

Cf **POMOCENEK, SPÓLPOMOCNIK**